

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DENETİM ODAKLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUKLARININ KARİYER KARAR VERME GÜÇLÜKLERİNİ YORDAMA GÜCÜ

By ESRANUR HARMAN

The predictive strength of career decision making difficulties on high school students' career maturity according to their levels of locus of control¹

Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü¹

Abstract

The aim of this study is to examine how career maturity levels of high school students predict their career decision-making difficulties according to their locus of control. The sample consisted of 562 (321 female, 241 male) students from 4 different High Schools affiliated with the ministry of national education in city center of Adana province. In the study, Career Decision Difficulties Questionnaire (KKVGÖ) which was developed by Gati and Saka (2001) and adapted to Turkish by Bacanlı (2008), Rotter's Internal and External Locus of Control Scale (İDKOÖ) developed by Rotter (1966) and adapted to Turkish by Dağ (1991; 2002) and Career Maturity Scale developed by Kuzgun and Bacanlı (2005) were used. The Pearson moment product correlation coefficient technique was used for the analysis of the relationship between variables. Regression analysis was used for the power to predict career decision making difficulties scores of career maturity of students with internal and external locus of control. According to the findings, career maturity predicts career decision-making difficulties and

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluk düzeylerinin kariyer karar verme güçlüklerini ne kadar yordadığını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu dört farklı Anadolu lisesinde öğrenim gören 321'i kız ve 241'i erkek olmak üzere toplam 562 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada Gati ve Saka (2001) tarafından geliştirilen ve Bacanlı (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (KKVGÖ), Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991;2002) tarafından Türkçeye uyarlanan Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (İDKOÖ) ve Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin analizi için Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı tekniği, iç ve dış denetimli öğrencilerin mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlükleri puanlarını yordama gücü için ise regresyon analizi ile hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına göre mesleki olgunluk, kariyer karar verme güçlüklerinin toplam puan ve alt boyutlarını yordamaktadır. Ayrıca iç

¹ Bu makale, ilk yazının aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

its subscales. In addition, the level of career maturity of the students with internal locus of control has reached the level of career decision making difficulties more than the students with external locus of control.

Key Words: High school students, career decision making difficulty, locus of control, career maturity
(Extended English summary is at the end of this document)

denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi kariyer karar verme güçlükleri düzeyini dış denetimli olanlara göre daha fazla yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencileri, kariyer karar verme güçlüğü, denetim odağı, mesleki olgunluk

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

1. Giriş

Bireyin ilgi, yetenek ve sahip olduğu değerlerine uygun bir meslek seçimi yapması hayatında mutlu olabilmesi, çevresinde bir yer edinebilmesi için önemlidir. Lise öğrencilerinin bulunduğu dönem olan ergenlik, kimlik kazanımı açısından da kritik bir dönemdir. Meslek seçimi gibi önemli kararlar bu dönemde alınır ve ergenden mesleki bir kimlik kazanması beklenir. Meslek seçimi ergenler için temel gelişimsel görevlerden biridir.

Super'e göre kişinin kariyer gelişimi yaşam boyu devam eder. Büyüme, keşfetme, yerleşme, sürdürme ve çöküş olmak üzere beş yaşam bölümünden oluşan kuramında (Yeşilyaprak, 2012) araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan lise öğrencileri Super'in keşfetme döneminde bulunmaktadır. Bu dönemdeki öğrencilerden mesleklere ilişkin daha net fikirlerinin olması, birçok meslek alternatifi arasından seçim yapması beklenir. Öğrencilerin bu gelişimsel görevleri yerine getirip getirememesi mesleki olgunluk kavramına işaret etmektedir. Super'e göre mesleki olgunluk, mesleki gelişim süreci içerisinde bireyin geldiği noktayı gösteren bir kavramdır (Kuzgun, 2014). Bazı ergenler karar vermek için yeterli mesleki olgunluğa sahiptir. Meslek alanlarını araştırırlar, alternatifleri değerlendirirler ve kendilerine uygun bir meslek seçerler. Bazı ergenler ise karar vermek için gerekli olan mesleki olgunluğa sahip olmayabilir. Mesleki olgunluğu düşük bireyler ise kariyer kararlarını verirken daha çok güçlük yaşayabilir (Yeşilyaprak, 2012). Kişinin kendini tanımaması, meslekler hakkında bilgi edinmemesi, kariyer kararı vermesi gerektiğinin farkında olmaması karar verme sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Kariyer karar verme güçlüğü kişinin kendi özellikleri ile uyumsuz bir kariyer kararı vermesine yol açabilir (Gati, Krausz ve Osipow, 1996). Meslek seçimi evresinde olan bir ergenin bu problemlerle başa çıkması ve bu güçlüklerin kaynağını belirleyip bir çözüm yoluna gitmesi gerekmektedir.

Ergenin kararı kişisel veya çevresel çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Bazı bireyle karar verme sürecinin kendi kontrollerinde olduğuna, bazıları dışsal faktörlere bağlı olduğuna inanırlar. Denetim odağı, bireylerin davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine ya da kendileri dışındaki güçlerin kontrollerine bağlamaları sonucu oluşan bir özelliktir (Dağ, 1991). Karar verme sürecinde bireyin sahip olduğu denetim odağı bu nedenle önem taşır. İçten denetimli bir ergen kararlarının sonuçlarının sorumluluğunu üstlenmiştir. Kararlarını verirken daha bağımsız hareket eder. Verdiği kararın sonucu olumsuz olsa bile bunun sebebini kendisiyle arar. Kendisi dışında başka faktörlerin sebep olduğunu düşünmez. Kararının sonucunu kabullenir. Dıştan denetimli bir ergen ise, şans, kader ya da diğer insanların kendi yaşantısını kontrol ettiğine inanır. Karar verirken başkalarının fikirlerini kendi fikirlerinden daha çok önemser. Verdiği kararın sonucu olumsuz olduğunda bu durumda şanssızlık olduğunu ya da diğer bireylerin etkisinin olduğunu düşünür. Karar verme sürecinde seçenekleri değerlendirmekte, bir seçim yapmakta zorlanabilir. Böylece kariyer kararını vermekte güçlük yaşayabilir (Selsen, 2009).

2. Araştırmanın Amacı

41 Kariyer karar verme güçlüğü ve mesleki olgunluk kavramları pek çok bireysel değişkenle ilişkilidir.
42 Kariyer karar verme sürecinde olan bireylerin denetim odakları nasıl bir karar verme süreci geçirecekleri
43 üzerinde etkilidir (Çakar, 1997; Öztemel, 2012 ve Inel, 2017). Bu sebeple bu çalışmada lise öğrencilerinin
44 denetim odaklarına göre mesleki olgunluğun kariyer karar verme güçlükleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

45 **1** Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluk düzeylerinin
46 kariyer karar verme güçlüklerini ne kadar yordadığını incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt
47 amaçlar belirlenmiştir :

48 1. Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeyleri ile mesleki olgunluk arasında ilişki var
49 mıdır ?

50 2. Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyutlarını mesleki olgunluk
51 yordamakta mıdır ?

52 3. İçten denetimli lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyutlarını mesleki
53 olgunluk yordamakta mıdır ?

54 4. Dıştan denetimli lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyutlarını
55 mesleki olgunluk yordamakta mıdır ?

56 Öğrencilerin karar verme sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmasında kendini yeterince tanımama,
57 meslekler hakkında yeterli bilgiye sahip olmama, kararsız olma, karar vermek için yeterli motivasyona sahip
58 olmama gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu nedenle bireylerin sağlıklı seçimler yapabilmeleri kariyer karar
59 verme güçlüğü kavramı ile ilişkilidir. Etkili bir karar vermek isteyen kişinin bu gibi güçlüklerin üstesinden
60 gelmesi gerekmektedir. Bu noktada mesleki olgunluk kavramı karşımıza çıkmaktadır. Mesleki olgunluk kişinin
61 içinde bulunduğu gelişim dönemlerine ait görevleri yerine getirmeye hazır olup olmaması ile ilgili bir
62 kavramdır (Yeşilyaprak, 2012).

63 Kariyer karar verme güçlüğü ile ilişkili değişkenlerden biri de bir kişilik özelliği olan denetim odağıdır.
64 Denetim odağı, kişinin yaşadığı olayların sonucunu kendisinin ya da başka faktörlerin etkilediğine
65 inanmasıdır. Yapılan araştırmalar dış denetim odağı ile kariyer karar verme güçlüğü arasında anlamlı bir ilişki
66 olduğunu, dıştan denetimli öğrencilerin daha fazla kariyer karar verme güçlüğü yaşadıklarını göstermektedir
67 (Lease, 2004). Kişinin içten veya dıştan denetimli olmasının kariyer karar verme süreci üzerindeki etkisinin
68 incelenmesi öğrencilere verilecek mesleki rehberlik faaliyetleri için faydalı olacaktır. Bu doğrultuda psikolojik
69 danışmanlar öğrencilerin denetim odağına göre bağımsız karar verebilme, kendini tanıma ve bu doğrultuda
70 ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun meslek, alan seçimi konularında öğrencilere yardımcı olabilirler.

71

72 3. Yöntem

73 3.1. Çalışma Grubu

74 Araştırma 2016-2017 öğretim yılında Adana il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde
75 öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma 650 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir ancak yanlış veya
76 eksik doldurulan veriler araştırmanın sağlıklı olabilmesi için **24** kartılmış ve verilerin analizinde 562 veri
77 kullanılmıştır. Araştırma 321 (% 57) kız ve 241 (% 43) erkek olmak üzere toplam 562 öğrenci ile
78 gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 14-18 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları
79 16'dır. Öğrencilerin % 29'u (n=160) 9.sınıf, % 24'ü (n=137) 10.sınıf, % 27'si (n=149) 11.sınıf ve % 21'i
80 (n=116) 12.sınıfa devam etmektedir. Öğrencilerin % 37'si (n=209) A. Anadolu Lisesi'nde, % 24'ü (n=132)
81 T.S. Anadolu Lisesi'nde, %23'ü (n=130) T. Anadolu Lisesi'nde, % 16'sı (n=91) S.R. Anadolu Lisesi'nde
82 öğrenim görmektedir.

83

84 3.2. Veri Toplama Araçları

85 **Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (KKVGÖ)**, Gati ve Saka (2001) tarafından lise
86 öğrencileri için geliştirilmiş, Bacanlı (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Türkçeye uyarlanan KKVGÖ,
5'li derecelmeli Likert tipi bir ölçektir. 7. ve 12. maddeler dolgu maddesi olup toplam 34 maddeden

Last, N., Last, N., & Last, N. (2018). Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü. *Journal of Human Sciences*, 15(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v15i1.NNNN

87 oluşmaktadır. Dolgu maddeler puanlamaya dahil edilmez. Ölçekten alınan puan arttıkça kariyer karar
88 güçlük düzeyi de artmaktadır. Hazırlık eksikliği, bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi olmak üzere üç alt ölçekten
89 oluşmaktadır. Bu alt ölçekler de kendi içinde on alt kategoriden oluşmaktadır. Hazırlık eksikliği alt boyutu
90 motivasyon eksikliği, genel kararsızlık ve fonksiyonel olmayan inançlar ile; bilgi eksikliği alt boyutu süreç
91 hakkında bilgi eksikliği, kendisi (benlik) hakkında bilgi eksikliği, meslekler hakkında bilgi eksikliği ve ilave
92 (fazla) bilgi eksikliği ile; tutarsız bilgi alt boyutu ise kendisi ve meslekler hakkında tutarsız bilgi, içsel çatışmalar
93 ve dışsal çatışmalarla ilgilidir.

94 Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (KKVGÖ)'nin güvenilirliği, Cronbach alfa iç tutarlılık
95 katsayısı ile hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayıları; hazırlık eksikliği alt boyutu için .45, bilgi eksikliği alt boyutu
96 için .90, tutarsız bilgi alt boyutu için .84 bulunmuştur (Bacanlı, 2016). Bu çalışmada ise Kariyer Karar Verme
97 Güçlükleri Ölçeği'nin hesaplanan Cronbach Alpha Katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

98 Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ), Rotter (1966) tarafından geliştirilmiş ve
99 ölçeğin Türkçeye uyarlanması Dağ (1991; 2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. 1, 8,
100 14, 19, 26 ve 27. maddeler olmak üzere 6'sı dolgu maddesidir. Dolgu maddeleri puanlamaya dahil edilmez.
101 Ölçek A ve B olmak üzere iki seçeneğe sahiptir. Seçeneklerden biri iç denetim odağını diğeri dış denetim odağını
102 ölçmektedir.

103 Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin güvenilirliği için hesaplanan ölçeğin madde-
104 toplam puan korelasyonları .08 ile .41 arasında değişmektedir. 3. ve 20. madde ölçek toplam puanıyla
105 korelasyonları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. 532 deneklik (190 erkek, 342 kız) örneklemden
106 hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .71 bulunmuştur. Ölçeğin 99 deneklik (18 erkek, 81 kız)
107 örneklemden hesaplanan KR-20 güvenilirlik katsayısı .68 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 99 deneklik (18
108 erkek, 81 kız) örnekleme ortalama 23 gün arayla tekrar uygulanması sonucu elde edilen test-tekrar test
109 güvenilirlik katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır Dağ (1991). Bu çalışmada ise Rotter Denetim Odağı Ölçeği'nin
110 hesaplanan Cronbach Alpha Katsayısı .61 bulunmuştur.

111 Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ), Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından lise öğrencileri için
112 geliştirilmiştir. Bu envanter 40 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert türü bir ölçektir. Bu maddelerden 19'u
113 olumlu tutum ve davranışları, 26 olumsuz tutum ve davranışları yansıtmaktadır. Bu maddeler tersten
114 puanlanmaktadır. Yüksek puanlar mesleki olgunluk düzeyinin yükseldiğini göstermektedir.

115 Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin güvenilirliği için iç tutarlılık ve kararlılık düzeyleri hesaplanmıştır. İç
116 tutarlılık katsayısı için 100 lise öğrencisinin almış olduğu puanlar üzerinden hesaplanan Cronbach-Alpha
117 katsayısı .89 bulunmuştur. Kararlılık düzeyi için ölçek lise öğrencisine 5 hafta ara ile 2 kez uygulanmıştır.
118 Test tekrar test yöntemiyle bulunan kararlılık düzeyi .82 bulunmuştur. Bu güvenilirlik çalışmalarından elde
119 edilen sonuçlar ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Bu çalışmada ise
120 Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin hesaplanan Cronbach Alpha Katsayısı .73 olarak bulunmuştur.

121 Verilerin toplanmasında cinsiyet, yaş ve okul bilgilerini elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu
122 kullanılmıştır.

123

124 3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

125 Gerekli izinler alındıktan sonra ölçme araçları çoğaltılmış, araştırmacı tarafından okullarda
126 öğrencilere uygulanmıştır. Her bir uygulama yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Veri toplama araçları yoluyla
127 toplanan veriler SPSS 22.00 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılımını incelemek
128 amacıyla basıklık ve çarpıklık değerleri ile Q-Q grafiği analiz edilmiştir. Verilere ait basıklık ve çarpıklık
129 değerlerinin -1 ile +1 arasında olması ve Q-Q grafiğinde dağılımın 45 derecelik doğru üzerinde ve yakınında
130 olduğu gözlenmiştir. Bu bulgular ışığında verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Büyüköztürk,
131 2017)

132 İç denetimli ve dış denetimli öğrencileri tespit etmek amacıyla denetim odağı puanlarının aritmetik
133 ortalamalarının bir standart sapma puanı altındakiler iç denetim odaklı, aritmetik ortalamalarının bir standart
134 sapma puanı üstündekiler dış denetim odaklı olarak tanımlanmışlardır.

Last, N., Last, N., & Last, N. (2018). Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü. *Journal of Human Sciences*, 15(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v15i1.NNNN

Öğrenciler 5 kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile ilişkisi, iç denetimi yüksek olan öğrencilerin ve dış denetimi yüksek olan öğrencilerin 16 er karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile ilişkisinin analizi için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, iç denetimi yüksek olan öğrencilerin ve dış denetimi yüksek olan öğrencilerin mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlükleri puanlarını açıklama gücü regresyon analizi ile hesaplanmıştır.

141

4. Bulgular

Öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile korelasyon değerleri sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam Puanlarının Alt boyutları ve Mesleki Olgunluk Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişken	1	2	3	4	5
KKHE	1				
KKBE	.33*	1			
KKTB	.30*	.72**	1		
KKVG	.56**	.92**	.89**	1	
MO	-.22*	-.60**	-.60**	-.63**	1
X	30.09	29.40	24.59	84.08	135.85
Ss	5.18	11.03	8.58	20.58	15.20

**p<.001 KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, KKVG: kariyer karar verme güçlüğü toplam puan, MO: mesleki olgunluk

149

Tablo 1'de görüldüğü gibi mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü toplam puanı arasında .63 değerinde negatif yönlü ilişki vardır. Mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü'nün hazırlık eksikliği alt boyutu arasında .22 değerinde negatif yönlü ilişki, bilgi eksikliği alt boyutu arasında .60 değerinde negatif yönlü ilişki ve tutarsız bilgi alt boyutu arasında da .60 değerinde negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere mesleki olgunluğun KKVG toplam ve alt boyut puanlarının hepsiyle ilişkisi vardır.

Öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının mesleki olgunluk puanları ile regresyon değerleri sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

158

Tablo 2. Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam ve Altboyut Puanlarının Mesleki Olgunluk Puanları İle Regresyon Değerleri

	Değişken	B	St. Hata	β	t	R	R ²	F
KKVG	Sabit	199.30	6.098		32,686**	.63	.39	361.570**
	M.O.	-.848	.045	-.626	-19.015**			
KKHE	Sabit	40.362	1.919		21.037**	.22	.05	29.019**
	M.O.	-.076	.014	-.222	5.387**			
KKBE	Sabit	88.58	3.35		26.428**	.60	.36	315.67**
	M.O.	-.43	.025	-.60	17.767**			
KKTB	Sabit	70.358	2.61		26.902**	.60	.36	310.114**
	M.O.	-.33	.019	-.60	-17.610**			

**p<.001 KKVG: kariyer karar verme güçlüğü toplam, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, M.O.: mesleki olgunluk

163

Tablo 2'ye bakıldığında öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlükleri düzeyini %39 olarak yordamaktadır.

165

Last, N., Last, N., & Last, N. (2018). Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü. *Journal of Human Sciences*, 15(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v15i1.NNNN

166 Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlüğü'nün hazırlık
167 eksikliği alt boyutunu %5 olarak , bilgi eksikliği alt boyutunu %36 olarak ve tutarsız bilgi alt boyutunu %36
168 olarak yordamaktadır.

169 İçten denetimli ve dıştan denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt
170 boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile korelasyon değerleri sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

171

172 Tablo 3. Öğrencilerin Denetim Odaklarına Göre Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam ve Alt boyutlarının Mesleki
173 Olgunluk Puanları İle Korelasyon Değerleri

MO	KKHE	KKBE	KKTB	KKVG
İç Denetimli	-.18	-.68	-.62	-.66
Dış Denetimli	-.08	-.54	-.56	-.54

174 MO: mesleki olgunluk, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi
175 eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, KKVG: kariyer karar verme güçlüğü

176

177 Tablo 3'e göre içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü
178 toplam puanı arasında .66 değerinde ters yönlü ilişki vardır. Mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme
179 güçlüğü'nün hazırlık eksikliği alt boyutu arasında .18 değerinde ters yönlü ilişki, bilgi eksikliği alt boyutu
180 arasında .68 değerinde ters yönlü ilişki ve tutarsız bilgi alt boyutu arasında da .62 değerinde ters yönlü ilişki
181 olduğu görülmektedir.

182 Dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü toplam puanı
183 arasında .54 değerinde ters yönlü ilişki vardır. Mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü'nün
184 hazırlık eksikliği alt boyutu arasında .08 değerinde ters yönlü ilişki, bilgi eksikliği alt boyutu arasında .54
185 değerinde ters yönlü ilişki ve tutarsız bilgi alt boyutu arasında da .56 değerinde ters yönlü ilişki olduğu
186 görülmektedir.

187 İçten denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve altboyut puanlarının mesleki
188 olgunluk puanları ile regresyon değerleri sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

189 Tablo 4. İçten Denetimli Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam Puanlarının Mesleki Olgunluk Puanları İle
190 Regresyon Değerleri

	Değişken	B	St. Hata	β	t	R	R ²	F
KKVG	Sabit	206.336	14.857		13.888**	.63	.43	59.970**
	M.O.	-.876	.113	-.657	-7.744**			
KKHE	Sabit	39.031	4.891		7.980**	.18	.03	2.389**
	M.O.	-.058	.037	-.171	-1.546*			
KKBE	Sabit	96.426	7.920		12.167**	.68	.45	65.270**
	M.O.	-.49	.060	-.67	-8.079**			
KKTB	Sabit	70.879	6.190		11.439**	.62	.39	49.202**
	M.O.	-.33	.047	-.62	-7.014**			

191 **p<.001 KKVG: kariyer karar verme güçlüğü, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar
192 verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, MO: mesleki olgunluk

193

194 Tablo 4'e bakıldığında içten denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar
195 kariyer karar verme güçlükleri düzeyini .43 olarak yordamaktadır.

196 İçten denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme
197 güçlüğü'nün hazırlık eksikliği alt boyutunu .03 olarak, bilgi eksikliği alt boyutunu .45 olarak ve tutarsız bilgi alt
198 boyutunu .39 olarak yordamaktadır.

199 Dıştan denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının mesleki olgunluk
200 puanları ile regresyon değerleri sonuçları Tablo 5'de gösterilmiştir.

201

202 Tablo 5. *Dıştan Denetimli Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam Puanlarının Mesleki Olgunluk Puanları*
203 *İle Regresyon Değerleri*

	Değişken	B	St. Hata	β	t	R	R ²	F
KKVG	Sabit	202.597	19.422		10.431**	.63	.31	41.291**
	M.O.	-.879	.137	-.546	-6.426**			
KKHE	Sabit	33.520	5.695		5.886**	.08	.006	.556
	M.O.	-.030	.040	-.076	-.746			
KKBE	Sabit	93.159	10.38		8.99**	.54	.30	41.714**
	M.O.	-.47	.073	-.540	-6.46**			
KKTB	Sabit	75.918	8.08		9.38**	.56	.31	43.837**
	M.O.	-.38	.058	-.560	-6.62**			

204 **p<.001, KKVG: kariyer karar verme güçlüğü, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE:
205 kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, MO: mesleki olgunluk
206

207 Tablo 5 incelendiğinde dıştan denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar
208 kariyer karar verme güçlükleri düzeyini .31 olarak yordamaktadır. Dıştan denetimli öğrencilerin Mesleki
209 Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlüğü'nün, bilgi eksikliği alt boyutunu .30 olarak ve
210 tutarsız bilgi alt boyutunu .31 olarak yordamaktadır. Bununla birlikte mesleki olgunluk hazırlık eksikliği alt
211 boyutunun yordayıcısı değildir.
212

213 5. Tartışma ve Yorum

214 Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile kariyer karar
215 verme güçlük düzeyleri arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kariyer karar verme
216 güçlüklerinin alt boyutlarına bakıldığında mesleki olgunlukla bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi arasında negatif
217 yönde daha güçlü ilişkinin olduğu söylenebilir. Mubiana'ya (2011) göre mesleki olgunluk düzeyi düşük
218 bireyler yetersiz ya da başarısız kariyer kararı verebilir. Gelişim görevlerini yerine getirme konusunda yeterli
219 olgunluğa sahip olmayan ergenler karar verme sürecinde de daha çok güçlüklerle karşılaşacaktır (Yeşilyaprak,
220 2012).

221 Yapılan regresyon analizi sonucuna göre mesleki olgunluk, kariyer karar verme güçlükleri düzeyini
222 önemli düzeyde yordamaktadır. Kariyer karar verme güçlükleri alt boyutlarına bakıldığında ise mesleki
223 olgunluğun bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi düzeyleri üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu sonucuna
224 ulaşılmıştır. Kariyer karar verme sürecinin daha sağlıklı geçmesi öğrencilerin mesleki olgunluğa sahip olması
225 ile ilgilidir. Yeterli mesleki olgunluğa sahip olan bir öğrenci karar verme sürecinde daha etkili kararlar alacaktır
226 (Orhan-Aydın, 2011). Yeterli mesleki olgunluğa sahip olmayan bir kişi kendini tanıma, meslekler hakkında
227 araştırma yapma, seçenekleri değerlendirme gibi gelişimsel görevleri tam anlamıyla yerine getirmeyecektir. Bu
228 araştırma bulgusu Crites (1978) yaptığı çalışma bulgularını da desteklemektedir. Aynı zamanda mesleki
229 olgunluk düzeyi düşük öğrenciler doğru bilgi toplama yollarını bilmeyebilir, bu nedenle güvenilir olmayan
230 bilgilere sahip olabilir ve kendisi, çevresi, meslekler hakkında çatışmalar yaşayabilir. Çünkü bireyin mesleki
231 olgunluğu kendi bireysel özellikleri ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması, bu doğrultuda mesleki karar
232 vermesi, bu yönde adımlar atmasıyla ilişkilidir (Dölek, 2008, s.111)

233 Öğrencilerin denetim odalarına göre mesleki olgunlukları ile kariyer karar verme güçlükleri
234 arasında ilişkiye bakıldığında içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile kariyer karar verme
235 güçlük düzeyleri arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çakar ve Kulaksızoğlu (1997),
236 mesleki olgunluk ile denetim odağı arasında ters yönlü ilişki olduğunu bulmuştur. Yani içten denetimli
237 öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha yüksek, dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri
238 daha düşüktür. Bu bulguya göre içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi düştükçe kariyer karar
239 verme güçlük düzeyinin arttığı söylenebilir. Kariyer karar verme güçlüklerinin alt boyutlarına bakıldığında

240 içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bilgi eksikliği alt boyutu arasında diğer alt boyutlara
241 göre daha güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile
242 kariyer karar verme güçlük düzeyleri arasında ters yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre
243 dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi düştükçe kariyer karar verme güçlük düzeyinin arttığı
244 söylenebilir. Kariyer karar verme güçlüklerinin alt boyutlarına bakıldığında dıştan denetimli öğrencilerin
245 mesleki olgunluk düzeyleri ile tutarsız bilgi alt boyutu arasında diğer alt boyutlara göre daha güçlü bir ilişki
246 olduğu bulunmuştur. Yeşilyaprak'a (1993) göre dıştan denetimli bireylerin olayları kontrol altına
247 alamayacaklarına inandıkları için daha şüpheli yaklaşırlar ve daha uyumsuz davranırlar.

248 Öğrencilerin denetim odaklarına göre yapılan regresyon analizi sonucuna göre içten denetimli
249 öğrencilerin mesleki olgunlukları kariyer karar verme güçlükleri düzeyini önemli düzeyde yordamaktadır. Yani
250 içten denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri mesleki olgunluk düzeyi üzerinde önemli bir
251 faktördür. Kariyer karar verme güçlükleri alt boyutlarına bakıldığında ise içten denetimli öğrencilerin mesleki
252 olgunluk düzeyleri bilgi eksikliği üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dıştan
253 denetimli öğrenciler için de aynı sonuca ulaşılmıştır. Mesleki olgunluk düzeyi kariyer karar verme güçlükleri
254 üzerinde önemli bir faktördür. Mesleki olgunluk düzeyi dıştan denetimli öğrencilerin bilgi eksikliği üzerinde
255 önemli bir etkiye sahiptir. İçten denetimli ve dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyinin kariyer
256 karar verme güçlüklerini yordama gücü karşılaştırıldığında, içten denetimli öğrencilerde mesleki olgunluğun
257 kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguyu açıklamak için denetim
258 odağı kavramı üzerinde durmak yararlı olacaktır. Denetim odağı, kişinin yaşadıklarının kendi kontrollerinde
259 ya da kendileri dışında başka güçlerin kontrollerinde olduğuna inanması ile ilgili bir özelliktir (Dağ, 1991).
260 Yaşadığı bir olayın sonucunun daha çok kendi kontrolüyle gerçekleştiğine inanan bir kişi içten denetimli, daha
261 çok kendisi dışındaki faktörlerin etkisiyle gerçekleştiğine inanan bir kişi dıştan denetimli olarak adlandırılabilir
262 (Yeşilyaprak, 2004). İçten denetimli bireyler yaşadıklarının kendi kontrolünde olduğuna inandıkları için
263 yaptıkları seçimlerde, verdikleri kararlarda sorumluluk hissederler. Başarısız da olsalar bu durumdan
264 kendilerini sorumlu tutarlar. Yaşadıklarını kabullenirler. Karar vermeleri gerektiğinde var olan seçenekleri
265 mantık süzgecinden geçirerek değerlendirirler (Dönmez, 1985). Birçok meslek alternatifi arasından seçim
266 yapması beklenen lise öğrencilerinin öncelikle karar vermeleri gerektiğini fark etmeleri gerekir. İçten denetimli
267 öğrenciler ise karar vermeleri gerektiğini fark ederler ve kariyer karar verme sürecinde daha istekli olurlar.
268 İçten denetimli öğrenciler daha çok kendi kararlarına göre hareket ederler. Başkasının düşünce ve kararlarına
269 bağımlı değillerdir. Bu yüzden karar verme sürecinde daha az güçlüklerle karşılaşır (Selcan, 2009; Gati ve
270 diğerleri, 2011). Kariyer karar verme güçlüğü ile karşılaşmalar da bu güçlüklerin üstesinden gelmeye çalışırlar.
271 Çünkü içten denetimli öğrenciler yaşadıkları güçlüğün sebebinin kendilerinden kaynaklandığı düşünürler ve
272 bunu çözme konusunda sorumluluk hissederler. Hedeflerinin ve seçeneklerin farkında olan öğrencilerin de
273 dolayısıyla mesleki olgunlukları daha yüksek olacaktır. Dıştan denetimli öğrencilerin çevrelerinin fikirlerine
274 göre hareket etme eğilimleri vardır. Daha bağımlı karar verirler (Kaplan, Reneau ve Whitecotton, 2001).
275 Kariyer karar verme sürecinde istekli olmayabilirler. Bu yüzden karar verme sürecinde daha fazla güçlük
276 karşılaşır (Dağ, 2002). Dıştan denetimli öğrenciler yaşadıkları güçlükleri kendileri dışındaki nedenlere
277 bağlayacağından bu güçlüklerin farkında olmayacaklardır. Farkında olmadıkları için de güçlüklerin üstesinden
278 gelmeye çalışmayacaklardır. Hedeflerinin ve seçeneklerin farkında olmayan öğrencilerin de dolayısıyla mesleki
279 olgunlukları daha düşük olacaktır.

280

281 6. Sonuç ve Öneriler

282 Araştırma bulgularına göre, mesleki olgunluk ile kariyer karar verme güçlüğü arasında negatif yönde
283 güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Mesleki olgunluk ile kariyer karar verme güçlüğünün alt boyutları
284 arasındaki ilişkiye bakıldığında; hazırlık alt boyutu ile negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu, bilgi
285 eksikliği ve tutarsız bilgi alt boyutları ile negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Mesleki olgunluk
286 kariyer karar verme güçlükleri düzeyini yordamaktadır. Kariyer karar verme güçlüğü alt boyutları mesleki

287 olgunluk tarafından yordanmaktadır. Araştırma bulgularına göre mesleki olgunluğun bilgi eksikliği alt
288 boyutunu yordama gücü daha yüksektir.

289 İçten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile kariyer karar verme güçlüğü puanları
290 arasında negatif yönde güçlü bir ilişki vardır. Dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile
291 kariyer karar verme güçlüğü puanları arasında ise yine negatif yönde fakat orta düzeyde bir ilişki vardır. Hem
292 içten hem de dıştan denetimli öğrencilerde mesleki olgunluk, kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt
293 boyut düzeylerini yordamaktadır. Her iki grupta da mesleki olgunluğun kariyer karar verme güçlüklerinin bilgi
294 eksikliği alt boyutunu yordama gücü daha yüksektir.

295 Araştırma sonucuna göre lise öğrencilerinin kariyer karar verme sürecinde denetim odağının önemli
296 bir faktör olduğu bulunmuştur. Bu nedenle öğrencilerin denetim odaklarının dışsallıktan içselliğe doğru
297 geliştirilmesi gerekmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının öğrenciler ile görüşmelerinde buna dikkat
298 etmeleri önemlidir. Ayrıca bu doğrultuda öğrencilerin sorumluluk alabilecekleri, düşüncelerini ifade
299 edebilecekleri öğrenme yaşantıları oluşturulabilir, aktif rol alabilecekleri çalışmalar yapılabilir. Aynı zamanda
300 öğrencilerin ebeveynleri de bu sürece dahil edilerek ev ortamlarının düzenlenmesi sağlanabilir. Anne baba
301 tutumunun çocukların denetim odakları üzerinde etkili olması sebebi ile ev ortamında demokratik anne baba
302 tutumunun oluşturulması konusunda veliye rehberlik edilebilir.

303 Öğrencilerin kariyer karar verme sürecinde yaşadıkları güçlükleri azaltmak amacı ile öğrencilere
304 kendilerini tanıma, fonksiyonel olmayan inançlar yerine olumlu düşünme becerileri geliştirme,
305 motivasyonlarını artırma, kendileri ve çevreleri ile uyumlu bir yaşam sürdürebilmeleri alanlarında kişisel
306 rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti sunulabilir. Ayrıca meslekler ve kariyer karar verme süreci ile ilgili
307 farkındalıklarını artırıcı mesleki rehberlik çalışmaları yapılabilir.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DENETİM ODAKLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUKLARININ KARIYER KARAR VERME GÜÇLÜKLERİNİ YORDAMA GÜCÜ

ORIGINALITY REPORT

9%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

- 1** www.tebd.gazi.edu.tr 113 words — 2%
Internet
- 2** DOĞAN. Hüseyin. "Ağ Bağlantılı Sınıf Rehberliği Uygulamasının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişim Düzeylerine Etkisi", TUBITAK, 2011. 30 words — 1%
Publications
- 3** library.cu.edu.tr 24 words — 1%
Internet
- 4** acikerisim.aku.edu.tr:8080 19 words — < 1%
Internet
- 5** DUY, Baki and UÇAR, Tuba. "Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Denetim Odağı ve Özgüvenlerinin Problem Çözme Becerileri İle İlişkisi", Türk Silahlı Kuvvetleri, 2013. 16 words — < 1%
Publications
- 6** ULAŞ, Özlem and YILDIRIM, İbrahim. "Lise Öğrencilerinde Mesleki Olgunluğun Yordayıcıları", Hacettepe Üniversitesi, 2015. 15 words — < 1%
Publications
- 7** AKBOLAT, Mahmut, IŞIK, Oğuz and UĞURLUOĞLU, Özgür. "Sağlık çalışanlarının kontrol odağı, doyum, rol belirsizliği ve rol çatışmasının karşılaştırılması", TUBITAK, 2011. 15 words — < 1%
Publications

8 DURNA, Ufuk and ŞENTÜRK, Kerem Faruk. "Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odaklarını Çeşitli Değişkenler Yardımıyla Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma", TUBITAK, 2012. 15 words — < 1%
Publications

9 YILMAZ, Banu. "Dünyaya İlişkin Varsayımlar Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Ön Çalışma", Türk Psikologlar Derneği, 2008. 13 words — < 1%
Publications

10 Mehmet Nuri İnel. "A Study on Agreement Analysis in Job Selection Decisions With Respect To Locus of Control", Business and Economic Research, 2017 12 words — < 1%
Crossref

11 ÖZTEMEL, Kemal. "Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, 2012. 11 words — < 1%
Publications

12 www.researchgate.net 10 words — < 1%
Internet

13 pdrdergisi.org 10 words — < 1%
Internet

14 bildiri.anadolu.edu.tr 10 words — < 1%
Internet

15 CANDANGİL ÖZCAN, Seçil and CEYHAN, Aydoğan Aykut. "Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı ve Stres Düzeyleri", Anadolu Üniversitesi, 2006. 10 words — < 1%
Publications

16 www.ide.konya.edu.tr 9 words — < 1%
Internet

17 ÖZTEMEL, Kemal and YÜKSEL, Galip. "Ergenlerin çalışma anlayışının yordayıcıları", TUBITAK, 2011. 9 words — < 1%
Publications

- 18 www.j-humansciences.com
Internet 9 words — < 1%
-
- 19 www.berjournal.com
Internet 9 words — < 1%
-
- 20 docs.neu.edu.tr
Internet 8 words — < 1%
-
- 21 acikarsiv.ankara.edu.tr
Internet 8 words — < 1%
-
- 22 EFİLTİ, Erkan. "Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Denetim Odağı'nın Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", Selçuk Üniversitesi, 2008.
Publications 8 words — < 1%
-
- 23 SEVİM, A. Seher and YALÇIN, İlhan. "Kısa Süreli Bir Oryantasyon Programı Denemesi: Öğrencilerin Uyum Düzeyleri ve Programa İlişkin Görüşleri", Ankara Üniversitesi, 2006.
Publications 8 words — < 1%
-
- 24 usos2016.com
Internet 8 words — < 1%
-
- 25 i-rep.emu.edu.tr:8080
Internet 8 words — < 1%
-
- 26 MEYDAN, Cem Harun. "Adalet algısı iç girişimci davranışlar ilişkisinde kontrol odağının şekillendirici rolü", Erciyes Üniversitesi, 2010.
Publications 7 words — < 1%
-
- 27 BASIM, H. Nejat and ŞEŞEN, Harun. "Kontrol Odağının Çalışanların Nezaket ve Yardım Etme Davranışlarına Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma", Selçuk Üniversitesi, 2006.
Publications 6 words — < 1%
-
- 28 ÇETİN GÜNDÜZ, Hicran and NALBANTOĞLU YILMAZ, Funda.

"Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması", Mersin Üniversitesi, 2016.

Publications

6 words — < 1 %

29

KESİCİ, Şahin. "Ortaöğretim öğrencilerinin anne baba tutumlarının ve rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarını yordaması", Selçuk Üniversitesi, 2007.

Publications

6 words — < 1 %

EXCLUDE QUOTES OFF

EXCLUDE MATCHES OFF

EXCLUDE BIBLIOGRAPHY OFF